

תנו לנו ללמוד כמו כולם

אדיר ינקו

ילדים בני 13 שלא מצליחים לקרוא, מורים בלי סבלנות, מחסור בעזרים כמו טאבלטים ותוכנות במחשב שאף אחד בבית הספר לא יודע לתפעל. במשרד החינוך עושים מאמץ כדי לשלב ילדים עם מוגבלויות בכיתות רגילות, אבל למרות הכוונות הטובות – התוצאות בשטח אינן מעודדות. הורים רבים פשוט מתייאשים: "הבן שלי סובל מבעיית תקשורת, המורה לאנגלית סירבה שישתתף בשיעור כי הוא מדבר לאט". משרד החינוך: "הקצנו 90 מיליון שקל, אנחנו מקדמים רפורמה נוספת"

רבקה מורוביץ' מגוש עציון היא אמה לשמונה ילדים, שלושה מהם עם צרכים מיוחדים וגם השאר סובלים מלקויות למידה שונות. "ליילד הרביעי שלי, חגי, יש אוטיזם וגם לקות למידה משמעותית", היא אומרת. לדבריה, עד גיל 13 בנה – שלמד בכיתת תקשורת בבית ספר רגיל – לא ידע לקרוא. רק כשלקחה אותו למכון פרטי, מצבו השתנה. במערכת שווינונית, הורה לא אמור לשלוח את בנו למכון פרטי – שעולה יותר כסף, מן הסתם – כדי שיוזכה לתנאים שווים. "הקושי הכי גדול שנתקלנו בו בבית הספר הוא הביצוע של הקראה והכתבה", היא מספרת. "זה קורה באופן חלקי. יש רצון, אבל נאמר לנו שאי-אפשר שהוא יהיה תלוי בסייעת כל הזמן. המשמעות היא שיש לו קושי גדול להשתלב בכיתה רגילה. בשביל שזה יקרה היה צריך מחשב, אבל גם את זה לא היה, אז קניתי מחשב. אבל לא היה בבית הספר מי שידע לעזור. רק כשלקחנו אותו למכון פרטי כדי שילמד שם מתמטיקה הוא התקדם. לא בזכות בית הספר. באנגלית, למשל, המורה בבית הספר סירבה שישתתף בשיעור כי הוא מדבר לאט. ילדים שסובלים מבעיות תקשורת מדברים אחרת ובקצב אחר, ובית הספר לא ידע להכיל את זה". במשך שנה וחצי נאבקה רויטל כדי לשלוח את בנה לבית ספר "רגיל" במקום לחינוך המיוחד, לשם הוא יועד. כשסוף-סוף היא הצליחה, התברר לה לצערה שבית הספר הרגיל פשוט אינו ערוך ללמד ילד מיוחד כמו שלה. אמנם לכיתה הוא יכול להיכנס, אבל חומר הלימוד לא מותאם. "כדי להיות כמו כולם, הוא צריך תנאים אחרים", אומרת רויטל. "זה כל הרעיון בשוויון ובכיתה משלבת. שלכל ילד יש הזדמנות שווה. מה שמעצבן זה שהטכנולוגיה קיימת, פשוט צריך שמשרד החינוך יתקדם בעקבותיה למאה העשרים ואחת".

הבן של רויטל, בכיתה ג', נולד עם פיגור קל. הוא לוקה מעט בשמיעה וסובל מלקויות למידה. משום כך, ספרי לימוד עמוסים במלל אינם מתאימים לו, ובלי קשר הוא זקוק להקראה, כדי לקלוט טוב יותר את החומר. גם טאבלטים יכולים לסייע, אבל בבית ספרו לא היו מספיק כאלה. "אז

בכל הנוגע ללקויות ראייה, מספרת מורוביץ', המצב קשה עוד יותר. "הבנתי שאין אנשי מקצוע בתוך משרד החינוך שממש עברו הכשרה כמו שצריך בכל מה שקשור לנגישות לימודית", היא אומרת. "בנוסף, יש הסתמכות על ספריית העיוורים, וזה לא מספיק. תמיד נאמר לנו שעל מנת לקבל ספרים מוקלטים – כי זה הדבר היחיד שמתאים לנו – אנחנו צריכים ללכת לספריית העיוורים, אבל שם הסבירו לנו שהם יוכלו לעשות את זה בשבילנו רק אם יקבלו את הסילבוס חצי שנה מראש. זה בלתי אפשרי". בתרגום לעברית: הכל מיושן, אין עבודה רצינית ונראה שלבתי ספר רבים אין מוטיבציה להציג במשימה. "אני שילמתי באופן פרטי כדי שהם יצליחו", כועסת מורוביץ', "ואז בית הספר נותן לעצמו טפיחה על השכם וחושב שהוא הצליח". במקרים רבים אחרים, ההורים פשוט מתייאשים ושולחים את הילד לחינוך המיוחד. "לא כל ההורים כמוני, יכולים להילחם", אומרת מורוביץ'. "בסוף זה תלוי ברצון של המסגרת. אנחנו יודעים שיש לנו ילד מאוד חכם, אבל איך תלמיד יצליח במקום שלא מאמינים בו?"

הרבה מלל, מעט ידע

בשנת הלימודים הקודמת למדו כמעט 246 אלף תלמידי חינוך מיוחד באחת משלוש מסגרות: בבתי ספר לחינוך מיוחד, בכיתות חינוך מיוחד בבתי ספר רגילים ובכיתות רגילות בשילוב סיוע. רוב התלמידים – כמעט 138 אלף – לומדים בכיתות רגילות, ולכל אחד מהם זוג הורים שנקרעים מבפנים: האם להפריד את הילד ולשלוח אותו לחינוך המיוחד על מנת שיקבל מענה מתאים יותר לקשיים, או לשלב אותו בחברה הכללית ולקחת סיכון שבית הספר לא יצליח לתת לו מענה. הסוגיה הזאת עמדה גם בבסיס ההתנגדות לתיקון לחוק החינוך המיוחד שעבר בכנסת לאחרונה, ושמטרתו הייתה להגביר את השילוב. הטכנולוגיה המסייעת לאנשים עם מוגבלויות קיימת, גם אם היא עדיין צריכה לעבור מקצה שיפורים ואי-אפשר להסתמך רק עליה. הנגשה יכולה להיות גם צמצום כמות החומר, עבודה בקבוצות קטנות יותר, כתב מוגדל ועוד. "אם ילד פותח

העברתי אותו לבית ספר אחר", אומרת רויטל, "כדי לא לחזור לחינוך המיוחד".

תלמיד צריך שיאמינו בו

משרד החינוך מודע לבעיות ולקשיים, ובשנים האחרונות מנסה לקדם את עקרונות העיצוב האוניברסלי ללמידה. בגדול, המשמעות היא שכל אלמנט בלימודים יהיה מונגש לכולם – כל סוגי המוגבלויות – במידה שווה. לאחרונה פורסם מחקר חדש של חוקרת החינוך האמריקאית אליסון גונדי, שהראה באופן ברור מה הנגשה של חומרי הלימוד יכולה לעשות לתלמידים. המחקר ברק את השפעות ההנגשה לתלמידים עם בעיות קידור בקריאה (קושי בקישור בין

צילום אילוסטרציה. שאטרסטוק

25.75x16.98	2/2	8 עמוד	24 שעות	02/01/2019	66622265-5
40266 - החברה למתנ"סים					

יעל שרגא רויטמן

לא לפחד מאנשים עם מוגבלויות

מבלי שאצטרך לספר על המאבקים האישיים שלי, כך גם, אני מניחה, אנשים עם מוגבלויות נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות השיקו קמפיין שעוסק בדיוק בנושא הזה. לשאלה – כיצד יש להתנהג כשרואים אדם עם מוגבלויות במרחב הציבורי, התשובה שהנציבות נותנת היא – להתנהג כרגיל. זהו בהחלט מסר חשוב בחברה שבה לכ-90% מההורים מפריע שילדם ישתתף בחוג שנמצא בו גם ילד עם מוגבלויות (על פי סקר של החברה למתנ"סים). נתון זה זועק לשמיים משום שהוא משקף באופן חד את התפיסות החברתיות השליליות כלפי אנשים עם מוגבלויות, תפיסות שישתנו רק אם נראה יותר ויותר אנשים עם מוגבלויות במרחב הציבורי, במקומות העבודה, הלימודים, הבילוי והפנאי. באופן זה נוכל להשיל מעלינו את הפחד מהמוגבלויות ולקבל אותה כעוד נדבך שמרחיב את המגוון האנושי.

אבל עד שזה יקרה, תרומתנו הקטנה לשינוי יכולה להיות בזה שלא נעשה עניין מכיסא גלגלים, קביים, מקל נחיה או מכשיר שמיעה, שמצמצמים את האדם לתוך המוגבלויות שלו. זהו תהליך לא קל, והוא יצריך מאיתנו התמודדות מורכבת עם נושאים שאולי אנחנו מעדיפים להרחיק, אבל הרווח יהיה של כולנו – ברמה האישית והחברתית כאחד.

יעל שרגא רויטמן היא מרפאה בעיסוק, מורשת נגישות שירות ומרצה בקריה האקדמית אונו

באחד מהימים נכחתי בהרצאה שהעבירו שני מרצים – האחד ללא מוגבלויות נראית לעין, והשני מתנייד בכיסא גלגלים. בסיום ההרצאה, כששאלתי את האנשים שעמם ישבתי איך היה, הם הביעו אכזבה רבה, וכי ששאלתי למה, אמרו לי שציפו שהמרצה שמתנייד עם כיסא גלגלים יספר קצת על עצמו, על המוגבלויות, על ההתמודדות עימה ועל ההצלחות למרות המוגבלויות. רק כדי לסבר את האוזן – לא מדובר היה בהרצאת השראה על מוגבלויות, אלא בהרצאה מקצועית שמטרתה העברת מידע בתחום טכנולוגי כלשהו. בחרתי להציג את האירוע הזה, מכיוון שהוא ממחיש בצורה הטובה ביותר לדעתי את האופן שבו החברה ממשיכה לראות אנשים עם מוגבלויות, ואת התסריט המדומיין שמתאר את הציפיות שלנו מהמפגש עימם. ד"ר עמית קמה כתב במאמרו המכונן: "הקורבן האומלל ונכה העל", על האופן שבו אנשים עם מוגבלויות מיוצגים בזירה התקשורתית. הוא כתב כי אנשים עם מוגבלויות מיוצגים מצד אחד כפחות ערך – קורבנות אומללים ומצד שני כנכיעל (supercrip) מעוררי השראה שיעזרו לנו, "האנשים הפשוטים", להתגבר על כל מכשול בזכות כוח רצון ונחישות.

אבל האמת היא שכמו שאנחנו מתמודדים עם קשת רחבה של חסמים חברתיים ואישיים בנסיבות שונות של חיינו, וכן רבים מאיתנו מתמודדים עם מוגבלויות מבלי שבכלל נהיה מודעים אליה, כך גם אנשים עם מוגבלויות. וכפי שאני שמחה על כך שאני יכולה להעביר הרצאה

מתברר, פשוט מצלמים את העמודים כפי שהם, ללא תוסף אינטראקטיבי שמאפשר לתלמידים עם הלקויות להגדיל את הטקסט או להבליט אותו. "אם כבר יש פלטפורמה כזאת, ויש את הטכנולוגיה, למה אין פה רמקול קטן שגם יקריא לתלמידים שצריכים את זה?"

פינקלשטיין מתבונן בספר הלימוד, ואומר: "במקרה של אדם עם לקווי למידה, הרבה מלל זה לא הרבה ידע. הרבה מלל זה חוסר ידע, או אין ידע. אני כלקוי למידה בגילים האלו, לא יכולתי לקרוא את הספר הזה."

לדברי ד"ר הבר, בהרבה מאוד בתי ספר יש את האמצעים. "יש תו נגישות, אתה יכול להיכנס לבתי ספר ולראות שיש רמפה, יש לוח חכם, יש חמישה מחשבים בכיתה", היא אומרת. "אבל את הא'יך' לעשות את זה, להנגיש, זה דורש המון ידע."

ממשרד החינוך נמסר בתגובה לכתבה: "בשלוש השנים האחרונות הקצה המשרד כ-90 מיליון שקל לטובת שילובם של אמצעים טכנולוגיים בחינוך המיוחד, עבור כבדי ראייה ועיוורים, כבדי שמיעה וחירשים, תלמידים עם מוגבלויות שכלית ואוטיות. בשיטת הלימוד מונהגת הוראה פרטנית המותאמת לצרכים של הילד ולכל תלמיד בחינוך המיוחד נבנית תוכנית אישית עם יעדים אישיים. הוראה מותאמת נעשית גם לתלמידים המשולבים. הוראה זו צפויה להתרחב באופן משמעותי במסגרת הרפורמה שמקדם המשרד, כשבמקביל לה יורחבו ההכשרות למומחים, שילובו חרדי הכלה וטיפול פארא-רפואיים".

ספר ומקבל מטלה שלא הנגישו אותה כי התהליך מראש לא קרה כשתיכננו את השיעור", אומרת ד"ר אורלי הבל, ראש התוכנית לחינוך מיוחד במכללת לוינסקי, "הוא כבר לא שם". אפרת לוצאטו, מרצה ומרצה ריכה בתוכנית לחינוך מיוחד במכללת לוינסקי, מצטרפת לדברים. "יש מודעות", היא אומרת. "זאת אומרת, משרד החינוך בהחלט מודע לצורך הזה, אבל הנושא של ההנגשה זה לא הרבה הראשון שרואים. יש תהליך, אבל אנחנו עוד לא רוב התלמידים עדיין לא לומדים באופן הדיגיטלי. כשאין את התיווך, הרבה פעמים הידע לא משמעותי לתלמיד."

גיא פינקלשטיין, עובד סוציאלי ומומחה נגישות, שילוב ומיצוי זכויות בהשכלה הגבוהה ובמערכות החינוך, חולק עליהן. כלקוי למידה בעצמו, ואב לילדים שחלקם לקויי למידה, הוא זוכר היטב את תחושת התסכול שחווה בהיותו תלמיד במערכת החינוך. לטענתו, לא הרבה השתנה מאז. "אני לא בטוח שהחוויה של ילד עם לקות למידה כמו שלי שונה היום מאשר לפני 40 שנה", הוא אומר.

ביקשנו מהם להרגים איפה הבעיות. לוצאטו מציבה על ספר ללימוד תנ"ך, שהאותיות בו צפופות במיוחד. "ילד עם לקות קריאה שצריך להתמודד עם כזה טקסט בלי אפשרות להגדיל ולרווח או אולי לקטוע את הפסקה, ייבהל מהעומס הגדול", היא מרגימה. בעיה נוספת היא בדרך שבה מועבר החומר לטאבלטים. במקרים רבים,

הכתובת לחשיפות
ytahkirim@gmail.com
או במייל האדום

ynet תחקירים